עין משפט נר מצוה

רש"א ב מיי' פ"ג מהלכות מ"ל הלכה י' סמג לאוין קלב טור ש"ע יו"ד סימן סו סעיף ח וסי' סו סעיף ג :

רש"ח ב (מיי') סמג שם טוש"ע י"ד סי' סו סעיף ס :

נוסח ביאור הגר"א

רש"ט ג מיי' שם הלכה ט סמג שם טוש"ע יו"ד סי' סו סעיף ז :

ער ד ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג :

רש"א ו מיי' שם הלכ' ז :

נוסח מקור האיסור ביאות

מפנה

△ נסיונות ונחות

שיטה מקובצת

[ח] שרשאפרוח נוצר בשבו רשא דשרי בשבת כריפות : ב) ואחרו דם אינו בא ליצירת האפרוח אלא מחמת נשיכת תרנגול בתרנגלת ומה :

הגהות הב"ח

(ח) תוס' ד"ה גיעולי ביצים וכו' אוכל אדם דגים לא תבגים בין מדם בין מבשר ר"ב ע"ל בשם' ד"ה כמאי קמשלי בדף ס"ו ע"ב (ב) ד"ה ואם שמגמא וכו' ולאחר דם לאו בא מלא מחמת כריכת תרנגול: (ג) בא"ד דוקא במקום שכאחר כי במקום כ"ל ומיהא גם מחמת :

הגהות מהר"ב רגשבורג

א) תר"ה ואם וכו' מסוך לגידת כבילה אלאחר דם לאו מלא מחמת :

[יוספתא פרשת פ"ט]

[ערך גמל]

[סוף פרק י]

גירסת רש"ל שאלקן בקליפיהן אבל לא שלקן ביצים קלופות בקלופות לא קלופות בשאין כו' כ"ל

רבינו גרשום

בעלמא : גיעולי ביצים מאכל שנתבשלו בו ביצים מטאין ? ביצים המחרות קבדרין והוא שנמצא דם על קשר שלו כלומר מה שאני א' זורק את הדם ואוכל את השאר שנמצא דם על קשר שלו ? דשדא תיכלא בכולה • כלומר כבר מפורר הדם על כל הביצה כולה ודמי כמו שיש בו אפרוח:א"ל תנא ראיבא תנא קמיה דאביי כלומר הכי תנא קמיה לא שנו אלא שנמצא דם על הלמון שלו אוכל נמצא דם על חלבון שלו אסור ורבי תרצה ניהליה הכי:אמר חזקיה מנין לביצת טמאה שהיא אסורה מן התורה ? שנאמר ואת בת היענה וכי בת יש להיקרא יענה • ולא ביצים ניתנו כלום יש לה פה : כיענה זו כו' • והכי משמע כאבל כבנות יענה : תכבדני וגו' • ולא ביצים מלא כבוד ידעי למעבד : בתרתי

נוסח ביאור הגר"א

[אפרוח] גיעולי ביצים • ביצה טמאה שנתבשלה עם הטהורה : מוזהרות הסהורין דמיא בטלמא הוא ולא יהבי טעמא בחברייתא : ביצים מוזהרות • שאינן של זכר ואין אפרוח קולט בהם לעולם : נפש יפה תאכלם • שאינו אסמנים ואין דעתו קלה בהם תאכלם ואע"פ שישבה תורה אור עליהם תרנגולת ימים רבים : והוא שנמצא דם על הקשר שלה • הוא זרע של תרנגול הקשור בראש הכד של ביצה ומעם ילדת האפרוח מתחיל וכיון דעדיין הוא עם לא נתפזר בשאר הביצה הלכך אוכל השאר כאכל נמצא על חלמון שלה טולה אסורה כדמפרש לקמן דשדא תיכלא בכולה נתפשט הקלקול בכולה : על חלבון • על הקשר כדאמרן : תכלה • לשון איכול וריעותא : ליפכא תני תנא קמיה דאביי • תנא אחד היה שונה אותה לפניו ליפכא לא שנו אלא שנמצא על חלמון שלה : ואבי הוא דתרצה ניהליה הכי • כדאמרינן לא שנו אלא על חלבון : כיענים • אלמא יענה שמה ולא בת היענה : ואכל כבנות יענה • ולא ביצים ניתנו כלום יש לה פה : כיענה זו כו' • והכי משמע כאבל כבנות יענה : תכבדני וגו' • ולא ביצים מלא כבוד ידעי למעבד : בתרתי

גיעולי ביצים מותרות, ביצים מוזהרות נפש יפה תאכלם; נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר. אמר רבי ירמיה והוא שנמצא על קשר שלה. תני דוסתאי אבוה דר' אפטוריקי: לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה אפי' ביצה אסורה. מאי טעמא דשדא תכלא בכולה, א"ל רב גביהה מבי כתיל לרב אשי אפכא תני תנא קמיה דאביי ואבי הוא דתרצה ניהליה הכי, אמר חזקיה: מנין לביצת טמאה שהיא אסורה מן התורה? שנאמר "ואת בת היענה" וכי בת יש להיקרא ליענה אלא איזו, זו ביצה טמאה, ולמא היינו שמיה? לא סלקא דעתך דכתיב "בת עמי" לאכזר כיענים במדבר, ולא והא כתיב "אעשה" מספד כתנים ואבל כבנות יענה? כיענה זו שמתאבלת על בניה והא כתיב "ושכנו שם בנות יענה"? כיענה זו ששוכנת עם בניה, והכתיב "תכבדני חית השדה תנים ובנות יענה" ואי סלקא דעתך ביצה, ביצה בת מי מר שורה היא? אלא כתיב "היענה" וכתיב "בת היענה", ושאני הכא דפסק ספרא לשתי תיבות, ומדפסיק לה ספרא בתרתי

ישעיה יג

שם מב

לרבות אפרוחים שלא נפתחו עיניהם מדברבנן וקרא אסמכתא בעלמא תנו רבנן גיעולי ביצים מותרות, ביצים מוזהרות נפש יפה תאכלם; נמצא עליה קורט דם זורק את הדם ואוכל את השאר. אמר רבי ירמיה והוא שנמצא על קשר שלה. תני דוסתאי אבוה דר' אפטוריקי: לא שנו אלא שנמצא על חלבון שלה אבל נמצא על חלמון שלה אפי' ביצה אסורה. מאי טעמא דשדא תכלא בכולה, א"ל רב גביהה מבי כתיל לרב אשי אפכא תני תנא קמיה דאביי ואבי הוא דתרצה ניהליה הכי, אמר חזקיה: מנין לביצת טמאה שהיא אסורה מן התורה? שנאמר "ואת בת היענה" וכי בת יש להיקרא ליענה אלא איזו, זו ביצה טמאה, ולמא היינו שמיה? לא סלקא דעתך דכתיב "בת עמי" לאכזר כיענים במדבר, ולא והא כתיב "אעשה" מספד כתנים ואבל כבנות יענה? כיענה זו שמתאבלת על בניה והא כתיב "ושכנו שם בנות יענה"? כיענה זו ששוכנת עם בניה, והכתיב "תכבדני חית השדה תנים ובנות יענה" ואי סלקא דעתך ביצה, ביצה בת מי מר שורה היא? אלא כתיב "היענה" וכתיב "בת היענה", ושאני הכא דפסק ספרא לשתי תיבות, ומדפסיק לה ספרא בתרתי

לרבות אפרוחים שלא נפתחו עיניהם דכתיב: **גיעולי** ביצים מותרות • פירש בקונטרס ביצה ממאה שנתבשלה עם הטהורה מותרין הטהורים דמיא בטלמא הוא ולא יהבי טעמא כלל בחברייתא ולקמן בפרק גיד הנשה (דף צח:) ודלא חיישי שם בהכי וגם מחלק שם בין ביצים שיש שם אפרוח לשלקן עם הממאים אבל הכא לא מסתברא לר"ת לאוקמי בהכי דלא שייך אלא דיעה הכא וקרא לי כמו שפירש בערוך" שהכו הקרנגולת על בית רחמה ומפלת ביצים שלא נעמרו ולא חיישי מידי בבישול ולשון גיעול שייך עליה כמו (איוב כא) שורו עיבר ולא יגעיל והוי הנתה מעין ביצים המוזרות דמיירי הנתה בהיתר ביצים גופייהו ואתה לאמטוטין דלא חייב אבר מן החי אע"פ שלא נעמרו לגמרי ובירושלמי דמסכת תרומות "לענין ביצים שנלקן בהן אפרוח דחיירי בהו הנתה גרסינן לעיל מהא מילתא שמעון בר אבא אמר רבי חגיגה מעשה בא לפני רבן גמליאל ברבי ואמר אבא הורה בתרבעים ושבע ואבא מוריגה בא"ה ואמר רבי חייא בר חגיגה מעשה בא לפני רב הונא ואמר קליפי איסור מעלין את ההיתר הלא דומיא הוא "שנלקן בקליפיהן לא קלופות בקלופות אבל לא שלקן קלופות בשאינן קלופות לא שאינן קלופות בקלופות לגרוך שיעור אחר מפני גיעולי ביצים שורו עיבר ולא יגעיל ביצים שהרקימו אסורות ביצים מוזרות נפש יפה תאכלם מלא בהם דם קולף מקום הדם עד כאן לשון הירושלמי משמע כפי' הקונטר' דחיירי בביצים שלוקות אבל חיומה דמייתי התם קרא דשורו עיבר ולא יגעיל - ודומה שאינו מסוגית הירושלמי ושוש תלמיד הגיהו ובתוספתא במסכת תרומה בפ' דג טמא משמע כמו שפירש הערוך והכי חגיגה התם ביצים [טהורות] שנלקן עם ביצים ממאים אם יש בהן בכ"מ אסורין ואם לאו מותרות גיעולי ביצים מותרים בתחילה ביצים שנלקן ומלא בא' מהם אפרוח אם יש בהן בכ"מ אסורות ואם לאו מותרות ביצים מוזרות נפש יפה תאכלם ואם מלא בא' מהן דם זורק הדם ואוכל את השאר אוכל (ג) דם דגים לא חגבים בין חיים בין מתים ואינו מושם משמע בהדיא דגיעולי ביצים שנלקן תרי מילי ניהו: **והוא** שנמצא בקשר שלה • פירש הקונטרס דכה"ג אוכל השאר כיון דנמצא על הקשר והוא זרע תרגול הקשור בראש הכד של ביצים ומעם ילדת האפרוח מתחיל וכיון דעדיין הוא עם לא נתפזר בכל הביצה הלכך אוכל השאר אבל אם נמצא על חלמון שלה הביצה כולה אסורה כדמפרש לקמן דשדא תיכלא בכולה פי' נתפשט הקלקול בכולה והא דלא נקט בלשון לא שנו כדנקט אבוה דרבי אפטוריקי ולימא הכי לא שנו אלא שנמצא על הקשר שלה אבל יצא מון לקשר שלה מלמא בכולה מלינן למימר דאין לשון כל חכמים שוין בענין אחד ומיהו קשה לפירושו מדאמר בפרק דם שחיטה בכריתות (דף כא:) דקתני בברייתא יצא דם ביצים שאינן מין בשר יצא דם חגבים שכולו איתר ומשמע דכי היכי דשרי דם חגבים ודגים כל זמן שיש עליהם ומיכר שהוא מהן הדין נמי דם ביצים וי"ל דמדרבנן החמירו בדם ביצים נדרה אמו דם שוף שהביצה בא ממנו ומדאוריתא שרי אע"פ שהאפרוח עדיין לא הייתי על הקשר שלה ואע"ג דהוי אפרוח לבסוף הנתה מיהא לא הוו מין בשר שאין כאן עדיין בשר כלל ועוד י"ל דדם שעל הקשר אסור מן התורה דכתיב מין בשר כיון שהאפרוח עדיין עדיין ממנו] דהא דשרי במסכת כריתות (נא זה שם) דם ביצים הייט כשאין דם בקשר אלא במקום אחר שמאותו דם אין האפרוח עדיין ולא חשיב מין בשר ומנין הוא פעמים רבות אפי' נאלחר סמוך לגידת הביצה ואותו דם א) מיט בא (ב) ב) מחמת נשיכת תרנגולת ומה שפי' בקונטרס דם שהוא מון לקשר הכל אסורה זהו כשיעמד בקשר ונתפזר עד שהוא מון לקשר אבל כשאין דם כלל על הקשר אלא במקום אחר מותר כדפרישית ואין להקשות לפ"ז בשר הכי דמפלינן אבוה דר' אפטוריקי בין חלבון לחלמון הוא ליה לאפלוגי בחלבון גופיה בין על הקשר לשאין על הקשר כמו רבי ירמיה דלאו פירכא היא דהא מפלינן בין נמצא על הקשר של חלבון לנמצא על הקשר של חלמון ועוד י"ל הך שמעתא דהכא שרי דם ביצים לגמרי כי היא דכריתות (נא זה שם) והכי קאמר והוא שנמצא על הקשר שלה אז זורק את הדם ואוכל את השאר אבל אם אין הדם על הקשר אלא במקום אחר מותר אפילו הדם ואין צריך לזורקו וכן משמע בירושלמי דתרומות דקאמר בשר הנתה לעיל מביאים מזרות מלא בהם דם קולף הדם ובירושלמי אינו מזכיר כלל מאכילת שאר הביצים אלא מוריקת הדם משמע דכל החילוק שאומרים אחרי כן על הדם עצמו כדפי' בשמעתין ר' זירא סליק למבקרא לר' חייא בריה דר' יצחק דאמר דיחיב וקאמר לא שנו אלא חלמון אבל חלבון מותר והוא סבר דהוא גמיר מן דאבהתי' אתא ר' אבהו בשם ר' יוחנן בין בחלבון בין בחלמון אסור תני ר' אלעזר אמר ר' שאול חלמון מותר אמר רבי זעירא הא דאמר חלמון אסור בשנמצא במקום זכרותו של חלמון ואפילו חלבון והוא שנמצא במקום זכרותו של מותו שממנו עולד ע"כ לשון הירושלמי משמע דאמאי דקתני בברייתא קולף מקום הדם קאמר בתר הכי ל"ש אלא חלמון אבל חלבון מותר ומשמע מותר וא"ל לקולף ובתר הכי מייתי דר' יוחנן דאמר בין חלבון ובין חלמון אסור ובתר הכי מייתי בברייתא דר' אלעזר דאמר חלמון מותר ודומה בזה שהוא מעות סופר ויש לגרוס חלמון אסור וחלבון מותר ובדם גופיה קאמר הכי כדפרישית ועלה קאי דר' זעירא דאמר הא דאמר חלמון אסור כשנמצא במקום זכרותו של חלמון פירוש זכרותו קשר שלו כי גם בחלמון יש הקשר אבל אם שלא במקום הקשר מותר אפילו הדם ובא ר' זעירא לפתור מה שאמר בברייתא חלמון אסור חלבון מותר ולומר שגם חלמון שאסור זהו דוקא במקום זכרותו כי (ג) גם במקום אחר דם ביצים מותר אפילו בחלמון וכה"ג אפילו בחלבון אסור הדם וקם ליה ר' זעירא בשיטתיה דר' יוחנן דלעיל מיניה ובריתא לן תלפתא בדבי אליו כשיטתיה דרבי חייא בר' יאחק :

רבי